

شناسایی عوامل مؤثر بر اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و ارائه یک الگو جهت اثربخشی آن ها

دکتر غلامرضا معمارزاده *

دکتر اقبال پاک طینت **

چکیده

هدف این تحقیق تبیین نقش و جایگاه سازمان های غیردولتی ایران (NGOs) به ویژه جوانان به منظور شناسایی عوامل عمده باز دارنده اثر بخشی NGO های جوانان ایران، بررسی وضع موجود آن ها و ارائه راهکارهایی جهت رسیدن تشکل های مزبور به وضع مطلوب (اثر بخش) در قالب یک مدل پیشنهادی بوده است. در این راستا، محقق بر مبنای نظر کارشناسان NGO های جوانان و بررسی ادبیات مربوطه، از میان عوامل باز دارنده، تعداد ۸ عامل عمده را انتخاب و سئوالات و فرضیه هایی را بر مبنای آن ها تدوین نموده است.

تحقیق حاضر، تحقیقی پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه NGO های جوانان ایران می باشد که از سال ۱۳۷۹ به بعد از سازمان ملی جوانان اعتبارنامه دریافت کرده اند و تعداد آنها تا ۱۳۸۳/۶/۱ به ۱۴۳۰ تشکل بالغ گردیده است و در سراسر استان های کشور مستقر و پراکنده می باشند. از میان تشکل های فوق الذکر تعداد ۴۰۰ تشکل با استفاده از فرمول و به روش تصادفی طبقاتی به عنوان نمونه انتخاب گردید، و برای آن ها پرسش نامه ارسال گردید. پس از انجام کارهای آماری، میزان ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون فرضیه های تحقیق هم به صورت تک متغیری و هم به صورت چند متغیری مورد آزمون قرار گرفتند. از آن جا که برخی از ضرایب به دست آمده در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار نبودند، جهت دستیابی به کامل ترین مدل آماری، از تحلیل رگرسیون پله ای استفاده گردید و نتیجه حاصله بیانگر این مطلب بود که بخش عمده ای از تغییرات اثر بخشی سازمان های غیردولتی جوانان ایران به ۶ عامل از ۸ عامل عمده مورد بحث بستگی دارد و ۲ عامل تاثیر معنی داری در پیش بینی اثر بخشی تشکل های مزبور نداشتند.

واژگان کلیدی :

اثر بخشی NGO های جوانان ایران، عوامل بازدارنده فرا راه اثر بخشی NGO های مزبور، جامعه مدنی، توسعه پایدار، وضع موجود و وضع مطلوب NGO های جوانان ایران در مدل پیشنهادی (الگوی اثر بخشی).

* استادیار، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

تهران - بزرگراه اشرافی اصفهانی - به سمت حصارک - دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

** دانش آموخته دکتری مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران (Pak@gmail.com)

تهران - بزرگراه اشرافی اصفهانی - به سمت حصارک - دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

نویسنده مسئول یا طرف مکاتبه : دکتر اقبال پاک طینت

مقدمه

بسیاری از صاحب نظران اعتقاد دارند که در قرن بیست و یکم، بدون سه پایه اصلی:

دولت (حاکمیت)، بخش خصوصی و جامعه مدنی، اداره جوامع و کشورها ناممکن خواهد بود. روابط جدید بین المللی نیز مستلزم توسعه مدیریت مشارکتی در سطوح کشوری، منطقه‌ای و بین المللی است. مجموعه قانون اساسی و سایر قوانین و مقررات هر کشور، ساختار مدیریتی آن را ترسیم و مشخص می‌سازد و نقش، وظایف، مسئولیتها و اختیارات سه بخش فوق الذکر را معین می‌کند. در یک تعریف ساده، سه بخش فوق را می‌توان به شرح زیر از یکدیگر متمایز ساخت:

- بطور طبیعی و سنتی، دولتها نمایندگی کشورها را در مجامع بین المللی و روابط فرامرزی بر عهده داشته و سیاستگذاری، اداره، تنظیم روابط و سیاستها و ضوابط درونی کشور و در یک کلمه، «حق حاکمیت» را به نمایندگی از ملت‌های خود عهده‌دار هستند.

- بخش خصوصی به تمامی ساختارهای حقیقی و حقوقی اطلاق می‌شود که در جهت توسعه عمومی کشور و ارتقای سطح رفاه اجتماعی ملت‌ها، با هدف کسب درآمد تلاش می‌نمایند.

- جامعه مدنی، شامل آن ساختارهای حقیقی و حقوقی است که در جهت توسعه کشورها و با اهداف غیر انتفاعی و نهادهای جامعه مدنی همه موضوعات مندرج در مقوله توسعه را هدف قرار داده و به نام نهادهای واسطه‌ای نیز خوانده می‌شوند. در منابع و مأخذ مختلف، سازمان‌های غیر دولتی، انجمن‌های خیریه و حمایتی، انجمن‌های علمی و تخصصی، اتحادیه‌های کاری و صنفی، تعاونی‌ها و صندوق‌های کمک رسانی (قرض الحسنه) و حتی احزاب سیاسی و مطبوعات، از جمله نهادهای جامعه مدنی محسوب شده و نقش و کارکرد هر یک به طور جداگانه تعریف شده‌اند.

مشارکت مردم در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی کلیه برنامه‌های توسعه‌ای، امروزه از اصول مسلم

مدیریتی محسوب شده و بر ساختار یافتگی و نظام‌مندی آن تاکید می‌شود. تقویت نقش و جایگاه نهادهای جامعه مدنی، در این چارچوب نیز اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، به مدد مشارکت وسیع و همگانی مردم میسر گردید و در اصول مختلف قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و کلام رهبران نظام نیز به کرات بر لزوم گسترش مشارکت مردم و نقش آفرینی آنها در صحنه‌های مختلف توسعه همه جانبه کشور تاکید می‌گردد. عنصر مشارکت موجب کاهش دشواری‌های دولت، شکوفایی و تبلور استعدادها، استفاده عادلانه از امکانات و موهبت‌های موجود، از میان رفتن اختلافات قومی، مذهبی، فرهنگی و جغرافیایی، توجه به مصلحت همگانی مردم، ایجاد واسطه برای برقراری ارتباط میان دولت و مردم خواهد بود.

سازمانهای غیر دولتی در این میان نقش و اهمیت ویژه‌ای می‌یابند. این سازمانها با کارکرد ویژه خود، زمینه‌های مشارکت سازمان یافته نخبگان را در امر مدیریت جامعه تسهیل نموده و از آنجا که تهدید کننده قدرت سیاسی محسوب می‌شوند و نه تهدید کننده آن، بطور طبیعی استقبال از آنها از سوی مسئولان و مردم بیشتر خواهد بود. این سازمانها می‌توانند نقش‌های متفاوتی نظیر منتقد، همکار، بازرس، بازوی اجرایی، شریک و امثال آنها را در برنامه‌های توسعه‌ای کشور بر عهده گیرند.

ضمناً با توجه به تنوع نهاد های جامعه مدنی و زمینه های گوناگون فعالیت آنها که در (شکل شماره ۱) ترسیم گردیده است، این تشکل ها به دلیل ایفای نقش رابط بین مردم و دولت ، می توانند قدرت سیاسی را محدود نمایند (محتشمی، ۱۳۷۹، ۲۰۱). در مورد تشکل‌های جوانان باید این نکته را یادآور شد که این تشکل‌ها همواره گروه‌های جوانان را ترغیب نمایند تا همراه با جامعه و دگرگونی‌های آن، از روند رو به رشد با قابلیت جذب و انعطاف پذیری برخوردار باشند و به این نکته بیندیشند که چگونه می‌توانند افکار جوانان را با نیازهای واقعی جامعه پیوند

انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراها و نظایر اینها، یا از راه همه پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین می گردد»

- در اصل یکصدم چنین آمده است: « برای پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان، با نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می گیرد که اعضای آنرا مردم همان محل انتخاب می کنند» (قربانی، ۱۳۷۱، ۳۱، ۳۳ و ۶۵) همچنین با تثبیت انقلاب، این روند وارد مرحله ای نوین شد و با طرح مباحث جامعه مدنی و گفتگوی تمدنها به اوج خود رسید. برنامه های سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مهمترین برنامه های استراتژیک کشور، اهمیت بخش سوم و NGOها را مورد توجه قرار داده و بخش دولتی را مکلف به تقویت و تفویض نقش های بیشتر به آنها در فرآیند توسعه نموده اند در قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران نیز مواردی به شرح زیر در رابطه با NGOها به چشم می خورد:

- ماده ۵۲ (بندی): « تدوین و اجرای طرح راهبردی سوادآموزی کشور، با رویکرد جلب مشارکت های مردمی و سازمان های غیر دولتی»

- ماده ۹۵ (بند ه): « ارتقاء مشارکت نهادهای غیر دولتی و موسسات خیریه، در برنامه های فقر زدایی و شناسایی کودکان یتیم و خانواده های زیر خط فقر در کلیه مناطق کشور»

- ماده ۹۷ (جزء بند ۶ از بند ز): « تقویت نقش مردم و سازمان های غیر دولتی در امر پیگیری و مبارزه با اعتیاد»

- ماده ۹۸ (بند و): « طرح جامع مشارکت و نظارت مردم، سازمان ها، نهاد های غیر دولتی و شوراهای اسلامی در توسعه پایدار کشور و فراهم کردن امکان گسترش کمی و کیفی نهاد های مدنی»

- ماده ۱۱۰ (بند ه): « بهبود ساختارهای اجرایی و حمایت از تاسیس نهادهای غیر دولتی برای تحقق گفت و

دهند، در حالی که تئوری مشخصی نیز برای ارتباط مستمر و سازنده بین قشر جوان و نسل گذشته ارائه نمایند. (اعرابی، ۱۳۸۰، ۸۰).

هدف از این پژوهش شناسایی عوامل بازدارنده اثربخشی تشکلهای غیردولتی جوانان ایران، بررسی میزان همبستگی عوامل مزبور با اثربخشی و نیز ارائه یک الگوی اثربخش می باشد.

با طرح مبحث حکومتمداری^۱، اداره امور عمومی وارد مرحله تازه ای شده است که ریشه در بهبود عملی در عرصه اداره عمومی دارد و در قالب ایده هایی که بطور کلی « نوآفرینی حکومت» نامگذاری شده، خودنمایی می کند.

حکومت جامعه مدار (توانمند سازی جامعه به جای خدمات رسانی مستقیم دولتی)، از جمله اقدامات حکومتی در این الگوست که بر طبق آن، مدیران دولتی آموخته اند که تلاشهای گذشته در جهت خدمت به ارباب رجوع و مشتری، ایجاد وابستگی می نماید؛ که این امر استقلال اجتماعی و اقتصادی آنان را خدشه دار می سازد. به جای خدمت رسانی بر طبق روال گذشته، دولتها می کوشند تا شهروندان، تشکلهای محلی و سازمان های اجتماعی را به گونه ای توانمند سازند، تا از ابتکارات جمعی به عنوان منبعی در جهت حل مشکلات استفاده نمایند. (ترنر و هیوم، ۱۳۷۹، ۲۴، ۲۸۷). در ایران نیز با پیروزی «انقلاب اسلامی»؛ مشارکت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم مورد توجه جدی قرار گرفت پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، به مدد مشارکت وسیع و همگانی مردم میسر گردید و در اصول مختلف قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر لزوم گسترش مشارکت مردم و نقش آفرینی آنها در صحنه های مختلف توسعه همه جانبه کشور تاکید گردیده است. از جمله:

- در اصل سوم (بند ۸) آمده است: « مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش به عنوان یکی از امور جهت نیل به اهداف بنیادی انقلاب»

- اصل ششم اظهار می دارد: « در جمهوری اسلامی ایران، امور کشور باید به اتکاء آرا عمومی اداره شود، از راه انتخابات.

اوقات فراغت جوانان به طور مثبت (Annie, 2001, 23)؛ توانمندسازی جوانان جهت رویارویی با مسایل اجتماعی و مسایل مبتلابه جوانان (N.A., 2000-2003, ...)؛ شایان ذکر است که توسعه در جامعه زمانی تحقق پیدا می‌کند که تعامل منطقی بین علم باوری در مدیریت و اجرا، گسترش دانش و تقویت مبانی فنی، و مشارکت واقعی، وجود داشته باشد. (عظیمی، ۱۳۷۸، ۸۵).

بسیاری از صاحب‌نظران اعتقاد دارند که در قرن بیست‌ویکم بدون سه پایه اصلی: دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی، اداره جوامع و کشورها ناممکن خواهد بود.

دولت در اینجا معادل قوه قهریه و سلطه است؛ بخش خصوصی معادل رسیدن به سود و رقابت می‌باشد و جامعه مدنی (قلمرو شهروندان) خارج از این مقولات (سلطه، سود و رقابت) قرار می‌گیرد. برای طرفداران جامعه مدنی، وضعیت مطلوب زمانی است که قلمرو جامعه مدنی بزرگتر از قلمروهای دولت و بازار باشد. در جامعه متعادل یا دارای عملکرد مناسب، این سه بخش کامل کننده یکدیگر هستند و با هم کار می‌کنند و علیه هم نمی‌باشند. جامعه مدنی در برگیرنده تمام روابط اجتماعی نهادها و سازمانهای داوطلبانه ای است که از حیطة تصرف اداری حکومت خارج است و تجسم کننده اخلاق، همکاری، آزادی، دموکراسی و توسعه می‌باشد. (صدوقی، ۱۳۸۰، ۱۶۴) در منابع و مآخذ مختلف، سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌های خیریه و حمایتی، انجمن‌های علمی و تخصصی، اتحادیه‌های کارگری و صنفی، تعاونی‌ها و صندوق‌های کمک‌رسانی (قرض‌الحسنه) و حتی احزاب سیاسی و مطبوعات، از جمله نهادهای جامعه مدنی محسوب می‌شوند. سازمان‌های غیردولتی ویژگی‌های مشترکی دارند. وجه اشتراک همه آنها این است که: اولاً داوطلبانه هستند (پیوستن به آنها اجباری نیست)؛ ثانیاً از استقلال نسبی برخوردارند (براساس حقوق داخلی دولتها)؛ ثالثاً هدف آنها بر پایه تعهد گروه یا ارزشهای اخلاقی است نه میل به سود یا کسب قدرت. (محتشمی، ۱۳۷۹، ۶) سازمان‌های غیردولتی در زمینه‌های حقوق بشر، آسیب‌های اجتماعی، محیط زیست، کودکان، زنان، موضوعات علمی و فنی فعالیت می‌نمایند که سازمان‌های

گوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها با رویکرد کاهش تصدی‌گری دولت»

- ماده ۱۱۱ (بند د): «حمایت از ایجاد و گسترش سازمان‌های غیر دولتی، نهادهای مدنی و تشکل‌های زنان»

- ماده ۱۱۲: «دولت مکلف است به منظور تبیین و تقویت جایگاه جوانان در جامعه، به عنوان سرمایه انسانی و اجتماعی کشور و عنایت و اهتمام ویژه به اعتلاء و رشد و تعالی نسل جوان و ارتقاء سطح مشارکت آنان در فرایند توسعه پایدار کشور، از حد اکثر ظرفیت موجود دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌های غیر دولتی استفاده نماید»

- ماده ۱۲۶: «به منظور به کارگیری جوانان در سازندگی و فعالیت‌های اجتماعی، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، جمعیت هلال احمر و سایر دستگاه‌های کشور اعم از تشکل‌های غیر دولتی جوانان و نیروی مقاومت بسیج استفاده نمایند»

- ماده ۱۴۰: «جلب مشارکت تشکل‌های غیر دولتی و سایر بخش‌های جامعه مدنی در اداره امور کشور و افزایش کارآمدی مدیریت دولتی، در مواجهه با چالش‌ها و استفاده از فرصت‌ها و منابع ملی». (منصوری، ۱۳۸۴، ۱۰۱-۲۰۰)

ادبیات تحقیق

درخصوص تشکل‌های غیردولتی جوانان مطالعات تجربی گوناگونی صورت گرفته است که همگی پیرامون توسعه جامعه دور می‌زند. برخی از این مطالعات عبارتند از: جوانان و محیط زیست (Meyer, 2003, 9)؛ جوانان و تغییرات اجتماعی (Williams, 2000, 7)؛ جوانان و بیماریهای اجتماعی (Rochman, 1999, 37)؛ جوانان و مساله آموزش (Roe, 1997, 57)؛ راه‌های پیشگیری از بیماری ایدز (Zety Fazilah, 2003, 98)؛ جنسیت و جوانان (Shah, 2003, 249)؛ توانمندسازی جوانان (Sarban, 2002, 99)؛ همگامی NGOهای جوانان در توسعه کشاورزی در کنیا (Nooraldin, 2001, 324)؛ نفت و جوانان (Ifeka, 2001, 99)؛ مقابله با شیوع بیماری‌های جنسی (Raijer, 2002, 357)؛ پرکردن

کسب مهارت‌ها و قابلیت‌های لازم برای مواجهه با مسائل و شرایط پیچیده زندگی در دوران میانسالی

ایجاد فرصت‌های متنوع برای طرح مسائل جوانان در جامعه

برآورده شدن انتظارات و نیازمندی‌های فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی جوانان.

تأمین امکانات برای چگونگی گذران و غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۲، ۲۴۱-۲۴۴). تحقق اثر بخشی YNGOs می‌تواند باعث دگرگونیهای مثبت اجتماعی، سیاسی و ... گردد که این تحولات سرانجام به توسعه پایدار منجر خواهد گردید. (معماریان، ۱۳۸۰، ۲۴۴). موارد فوق در (شکل ۱) تحت عنوان جایگاه تشکلهای غیردولتی جوانان در نظام حکمرانی جامعه نمایش داده شده است:

غیردولتی جوانان موضوع تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد. آماده ساختن جوانان برای همکاریهای اجتماعی و تقویت روحیه مسئولیت پذیری در آنان، از جمله مهمترین نقش‌های سازمانهای غیر دولتی جوانان در جامعه می‌باشد. (حقیقی، ۱۳۸۰، ۱). شایان ذکر است که اهداف عمومی سازمان‌های غیردولتی جوانان به شرح زیر می‌باشد:

تسهیل هویت‌یابی اجتماعی از طریق تجربه‌اندوزی، مسئولیت‌پذیری و ایفای نقش‌های فعال اجتماعی

هدایت و جهت‌بخشی به گرایش‌های مشارکت‌جویانه جوانان در مسائل اجتماعی

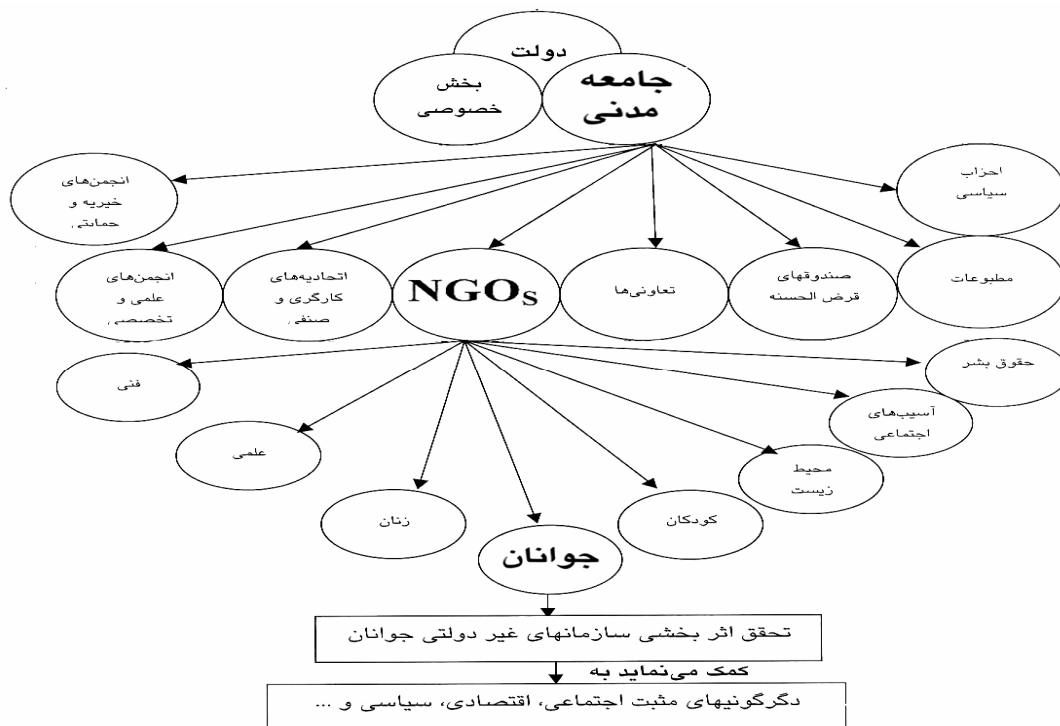
مشارکت و همیاری فعال جوانان در برنامه‌های توسعه کشور و شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های آنان در راه سازندگی کشور

اعتلای نقش و فراهم‌آوردن فرصت توانمندی جوانان به منظور کسب شایستگی مدیریتی برای اداره جامعه

زمینه‌سازی و ایجاد تحول در نگرش نسل گذشته نسبت به جوانان و هماهنگی و درک مسائل نسل حاضر متناسب با شرایط موجود

ماخذ: منابع مندرج در ادبیات تحقیق، از پاراگراف دوم به بعد

شکل شماره ۱- جایگاه تشکلهای غیر دولتی جوانان در نظام حکمرانی جامعه

جامعه؛ به رسمیت شناخته نشدن سازمانهای غیر دولتی از سوی برخی از نهادهای دولتی؛ کم ارزشی اعتبار نامه‌های صادره از سوی سازمان ملی جوانان؛ فقدان قوانین و مقررات مستحکم در رابطه با تشکل‌ها؛ فقدان شبکه‌های ملی و منطقه‌ای؛ وجود مشکلاتی همچون اشتغال، ازدواج و مسکن جوانان؛ فقدان بستری مناسب در جامعه جهت فعالیت‌های جمعی؛ پایین بودن ظرفیت پذیرش نهادهای مدنی در جامعه؛ پایین بودن میزان آگاهی تشکلهای غیردولتی جوانان ایران از نحوه برقراری ارتباط با مجامع مختلف داخلی و خارجی؛ مشکلات اقتصادی؛ نیاز به اصلاح ساختاری شبکه با لحاظ نمودن نظرات تشکل‌های غیر دولتی عضو؛ نیاز به استفاده از سازمانهای غیر دولتی جوانان در سیاست‌گذاریهای دولت و تدوین برنامه چهارم توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران؛ نیاز به استفاده از فناوری اطلاعات و ابزارهایی مانند رایانه و اینترنت علی‌الخصوص در مواجهه با سازمانهای غیر دولتی سایر کشورهای جهان؛ نیاز متقاضیان تأسیس تشکل‌ها به آموزش‌های قبل و حین فعالیت؛ فقدان مکانی مناسب جهت برگزاری جلسات و گردهمایی‌های عمومی در شهرها و روستاها؛ مشکلات حقوقی و قضایی (ببنا بر نخستین کنگره تشکل‌های غیردولتی جوانان، ۱۳۸۲، ۱ و ۳) * عدم بهره‌گیری مناسب از دانش و فناوری‌های نوین؛ کلی و مبهم بودن اهداف و وظایف؛ ضعف در طراحی برنامه‌های بلندمدت؛ مشکلات مالی؛ ضعف در بکارگیری افراد متخصص و کارآمد؛ نبود نظام جامع قانونی در خصوص تشکل‌های غیردولتی؛ ناکافی بودن اطلاعات مردم در رابطه با تشکل‌های غیردولتی؛ همکاری ضعیف نهادهای دولتی با سازمان‌های غیردولتی (بابامرادی، ۱۳۸۱، ۴۰ - ۴۲) * مشکلات سیاسی؛ مشکلات قانونی و حقوقی؛ مشکلات اداری و دیوانسالاری؛ مشکلات اقتصادی؛ مشکلات اجتماعی؛ مشکلات داخلی (امینی، ۱۳۸۰، ۹۷-۹۹) * نگاه و برداشت ناصحیح بسیاری از جوانان از مفهوم تشکل‌های غیردولتی جوانان؛ عدم نهادینگی فرهنگ کار گروهی و کار مشترک؛ متوقع کمک و حمایت نهادها و سازمان‌های دولتی بودن؛ تعریف نشده بودن تشکل‌های غیردولتی جوانان برای نهادها و ارگان‌های دولتی و غیردولتی؛ رضایت‌بخش نبودن میزان جذب جوانان بر اثر

عوامل گوناگونی بر اثر بخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران مؤثرند. عوامل مورد نظر در این پژوهش، مشکلاتی هستند که فراراه موفقیت (اثر بخشی) سازمان‌های غیر دولتی جوانان قرار دارند. به عبارت دیگر، تشکل‌های غیر دولتی جوانان با مسائل، مشکلات و تنگناهایی مواجه‌اند که مانع دستیابی آنها به هدف‌های تعیین شده می‌گردد. این مسائل و مشکلات (عوامل بازدارنده) از نگاه کارشناسان مختلف به شرح زیر می‌باشد:

* کمبود افراد متخصص و توانمند در ساختار تشکل‌ها؛ گسسته و ناهماهنگ بودن مدیریت؛ نداشتن توانایی تکنیکی؛ وابستگی و ارتباط اندک تشکل‌ها با مردم؛ کم توجهی به مشارکت زنان در مدیریت تشکل‌ها؛ پایین بودن روحیه همکاری با دیگر تشکل‌ها؛ نداشتن تجربه کافی در برنامه‌ریزی دقیق و دراز مدت؛ ضعف تجربه در هماهنگی با دستگاههای دولتی؛ پابرجا بودن چارچوبهای قانونی و حقوقی محدود کننده؛ وجود دیدگاه منفی بعضی از دولت مردان در قوای سه گانه؛ کنترل بیش از حد دولت؛ کم و گاه بی اعتبار بودن اطلاعات و آمار در زمینه سازمانهای غیر دولتی؛ عدم بهره مندی کشور از مزایای کامل برقراری ارتباط همیشگی و مثبت با مراکز علمی و پژوهشی بین المللی و تجارب دیگر سازمانهای غیر دولتی در دنیا؛ مشکل ثبت؛ عدم اطلاع رسانی؛ عدم مشارکت تشکل‌های غیردولتی جوانان در برنامه‌ریزی‌های کلان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور؛ مشکلات مالی؛ نبود شبکه ارتباطات مناسب؛ عدم همکاری سازمانهای دولتی در محور جوانان (نمازی، ۱۳۸۰، ۲۶۰ - ۲۶۲)

* کمبود امکانات مالی؛ رقابت بیهوده با دیگر تشکل‌ها؛ عدم توانایی در هماهنگی با دولت و نهادهای دولتی؛ عدم بهره‌گیری مناسب از فناوری‌های اطلاعاتی؛ نگاه ابزاری دولت به سازمان‌های غیردولتی و همکاری ضعیف دستگاه‌های دولتی با تشکل‌ها؛ مشکلات اداری و دیوان سالاری؛ عدم شفافیت قوانین مربوط به سازمان‌های غیردولتی؛ نبود عملکرد حرفه‌ای و مهارت‌های مدیریتی؛ ناکافی بودن اطلاعات مردم نسبت به سازمان‌های غیردولتی (گلشن پژوه، ۱۳۸۱، ۲۳)

* نهادینه نشده بودن جایگاه سازمانهای غیر دولتی در

سازنده با دولت و نهادهای دولتی
 (۷) نهادینه نشده بودن جایگاه تشکلهای غیردولتی جوانان در جامعه
 (۸) عدم مشارکت تشکلهای غیردولتی جوانان در سیاست گذاریهای دولت

چارچوب نظری تحقیق

عواملی که در اثر بخشی تشکلهای غیردولتی جوانان موثراند، به صورت مسائل و مشکلات (عوامل بازدارنده) فراراه دستیابی تشکلهای مزبور به اهداف مودنظر خودنمایی می کنند که از زبان کارشناسان، دست اندرکاران و مسئولین اجرایی خود تشکلهای مطرح گردیده اند. لذا پژوهشگر عوامل اثرگذار (متغیرهای مستقل) در اثر بخشی (متغیر وابسته) را در شکل شماره ۲ (چارچوب نظری تحقیق یا مدل مفهومی) گنجانیده است.

شرایط مثبت تشکلهای غیردولتی جوانان (معماربان، ۱۳۸۰، ۴)
 * ضعف آموزش در تشکلهای؛ ضعف مدیریت و رهبری (پورصالحی، ۱۳۸۰، ۱۵۹)

* محدودیت منابع مالی؛ ناکافی بودن ارتباط سازمان های غیردولتی با جامعه؛ شیوه مدیریتی غیردموکراتیک؛ ضعف رهبری و مدیریت؛ ضعف دسترسی به اطاعات؛ فقدان بانکهای اطلاعاتی؛ محدودیت دسترسی به شبکه های رایانه ای و به ویژه اینترنت؛ فقدان ارتباط فعال بین سازمان های غیردولتی؛ مشکل جذب نیروهای فعال و جوان؛ شفاف نبودن قوانین مربوط به سازمان های غیردولتی؛ فقدان کانون های حمایت از سازمان های غیردولتی (اعرابی، ۱۳۸۰، ۵۸-۸۴).

* آئین نامه اجرایی تأسیس و فعالیت سازمانهای غیردولتی نیز به شرح زیر مورد انتقاد قرار گرفته است:

۱- فرآیند تدوین آیین نامه مشارکتی نبوده و نظرات گروههای ذی نفع در آن مورد توجه قرار نگرفته است یعنی سازمانهای غیر دولتی در طراحی این آیین نامه نقشی نداشته اند.

۲- ایجاد تمرکز، بیشترین نگرانی است که اجرای آیین نامه به همراه دارد.

۳- نگاه آیین نامه، از بالا به پایین و امنیتی است.

۴- دامن زدن اجرای آیین نامه به عدم شفافیت و پاسخگویی و مخدوش شدن معیارهای اخلاقی (رزاقی، ۱۳۸۲، ۸)

اهم مشکلات مطروحه توسط کارشناسان مختلف (عوامل بازدارنده عمده در تحقق اهداف تشکلهای غیردولتی جوانان) را می توان به شرح زیر بیان کرد:

(۱) کمبود افراد توانمند در ساختار تشکلهای غیردولتی جوانان

(۲) مشکلات مالی تشکلهای غیردولتی جوانان

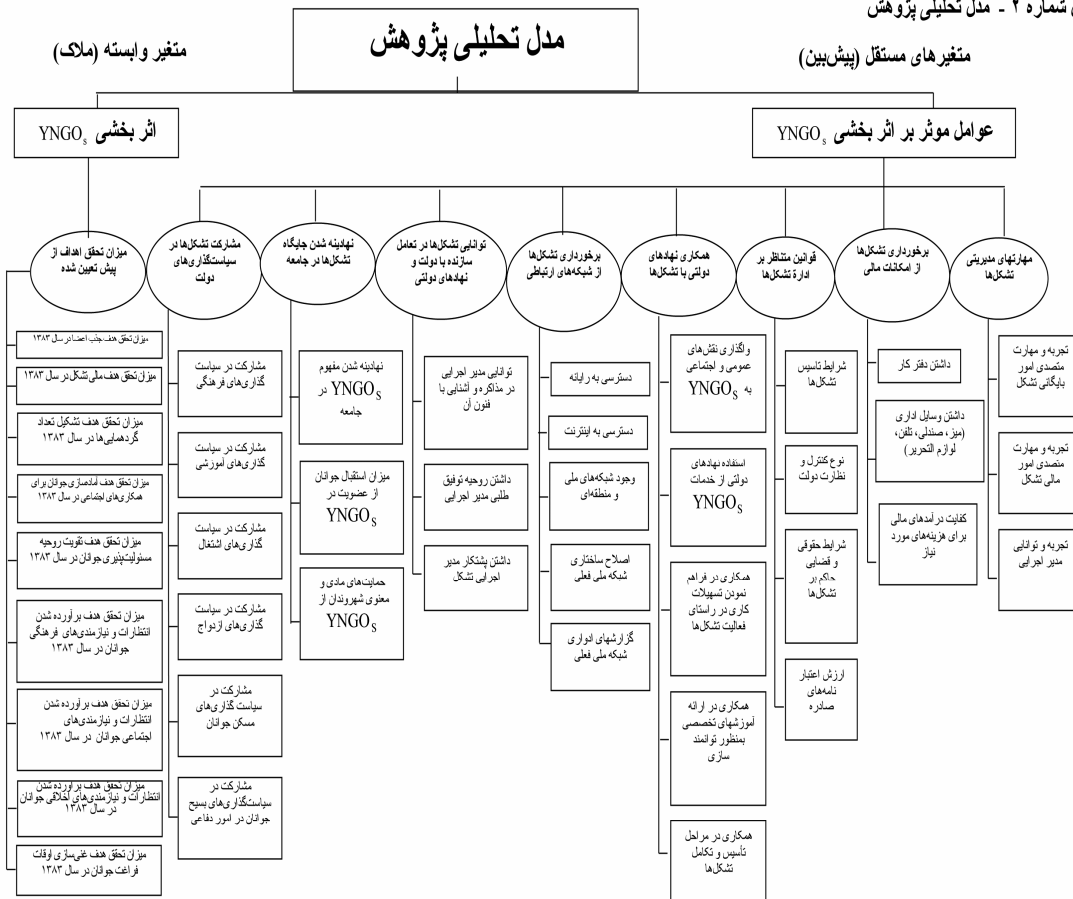
(۳) چارچوبهای قانونی محدود کننده دولت در خصوص تشکلهای غیردولتی جوانان

(۴) عدم همکاری نهادهای دولتی با تشکلهای غیردولتی جوانان

(۵) فقدان شبکه های ارتباطی میان تشکلهای غیر دولتی جوانان

(۶) عدم توانایی تشکلهای غیردولتی جوانان در تعامل

شکل شماره ۲ - مدل تحلیلی پژوهش

ماخذ: تدوین شده توسط محقق

ماخذ: به ضمیمه الف مراجعه شود

فرضیه‌های تحقیق

- (۵) بین اثر بخشی سازمان‌های غیردولتی جوانان ایران و برخورداران این تشکل‌ها از شبکه‌های ارتباطی رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۶) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و توانایی این تشکل‌ها در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۷) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و نهادینه شدن جایگاه این تشکل‌ها در جامعه رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۸) بین اثر بخشی سازمان‌های غیردولتی جوانان ایران و مشارکت این تشکل‌ها در سیاست گذاری‌های دولت رابطه مستقیم وجود دارد.

- (۱) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و مهارت‌های مدیریتی این تشکل‌ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۲) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و امکانات مالی این تشکل‌ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۳) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و قوانین متناظر بر اداره این تشکل‌ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۴) بین اثر بخشی سازمان‌های غیر دولتی جوانان ایران و همکاری نهادهای دولتی با این تشکل‌ها رابطه مستقیم وجود دارد.

تعریف و تعیین جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران می باشد که از اوایل سال ۱۳۷۹ به بعد از سازمان ملی جوانان ایران اعتبارنامه دریافت کرده اند و در استان تهران و سایر استانهای کشور مستقر و پراکنده بوده اند و تعداد آنها تا تاریخ ۸۳/۶/۱ به ۱۴۳۰ تشکل بالغ گردیده است و دارای مشخصات پایه ای زیر می باشد:

تشکیلات و ساختار سازمانی؛ غیر دولتی؛ غیر انتفاعی؛ پاسخگوی نیاز جامعه؛ داوطلبانه (محتشمی، ۱۳۷۹، ۶)

روش نمونه گیری

جهت تعیین حجم نمونه از میان تشکل های مزبور تعداد ۴۰۰ تشکل با استفاده از فرمول به شرح زیر محاسبه و سپس به روش تصادفی طبقاتی انتخاب گردیدند و برای آنها پرسشنامه ارسال گردید که پس از پیگیری های متعدد تلفنی و کتبی (هم به صورت شخصی و هم از طریق سازمان ملی جوانان) و بعضاً مراجعه حضوری به برخی از تشکلهای، به جز تعداد معدودی از پرسشنامه ها، تقریباً کلیه پرسشنامه ها واصل گردید و پس از جمع آوری آنها، نسبت به انجام کارهای آماری اقدام گردید.

$$n = \frac{N \cdot Z_{\alpha}^2 \cdot \delta^2}{(N - 1)d^2 + Z_{\alpha}^2 \cdot \delta^2} \Rightarrow \text{(حافظ نیا، ۱۴۰)}$$

$$N = 1430; \alpha = 0.05; Z_{0.05} = 1.645; \delta^2 = 0.25; d = 0.035$$

$$n = \frac{1430 \times (1/645)^2 \times (0.25)}{1429 \times (0.035)^2 + (1.645)^2 \times (0.25)} \cong 400$$

گردآوری داده ها

تحقیق حاضر، پژوهشی از نوع همبستگی است و در این رابطه تعداد ۳۶ سؤال اختصاصی بر مبنای مدل مفهومی در ارتباط با متغیرهای مستقل (پیش بین) و تعداد ۱۶ سؤال عمومی در رابطه با جمعیت شناسی تشکل ها تهیه و در قالب پرسشنامه برای مدیران اجرایی تشکل های مورد بحث ارسال گردید. همچنین در خصوص میزان اثربخشی تشکل های مذکور، تعداد

۱۸ سؤال تهیه و پاسخ های آنها بر اساس سوابق و اسناد و مدارک موجود در دایره ارزیابی سازمان ملی جوان تکمیل گردید.

تحلیل داده های آماری

۱- تحلیل متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش به کمک آمار توصیفی

داده های حاصل از متغیرهای جمعیت شناختی نشان می دهد که ۷۰/۹۶ درصد اعضای موسس تشکل های مورد بحث را مردان تشکیل می دهند در عین حال بیش از

$\frac{3}{4}$ اعضای هیأت موسس مجرد می باشند. همچنین ۴/۱۴

درصد اعضای هیات موسس دارای سنین ۱۵-۱۹ سال، ۳۴/۴۱ درصد ۲۰-۲۴ سال، ۴۰/۱۸ درصد ۲۵-۲۹ سال، ۲۱/۰۱ درصد ۳۰-۵۰ سال و ۰/۲۶ درصد بیش از ۵۰

سال داشته اند. از نظر تحصیلات، ۵۵ درصد از اعضای هیات موسس دارای مدرک دیپلم، ۸ درصد فوق دیپلم، ۲۲ درصد لیسانس، ۳/۲ درصد فوق لیسانس و ۰/۸ درصد

دکتری و بقیه دارای مدرک زیر دیپلم بوده اند. از لحاظ میزان اعضای تحت پوشش تشکل ها، در نزدیک به نیمی از آنها، تعداد اعضا بین ۱۰ تا ۱۰۰ نفر، در ۲۰ درصد

تشکل ها بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ نفر بوده است. درصد تشکل هایی که تعداد اعضای تحت پوشش آنها بیشتر است، نسبت به تشکل های دیگر کمتر است. ضمناً در

۳/۷۵ درصد تشکل ها نیز تعداد اعضای تحت پوشش بیش از ۵۰۰ نفر است. در خصوص تعداد اعضای شورای مرکزی،

در ۲۸/۷۵ درصد تشکل ها، ۵ نفر بوده است این در حالی است که در ۵۸/۵۰ درصد بیش از ۵ نفر و در ۱۲/۷۵

درصد ۳ تا ۴ نفر بوده است. ضمناً تقریباً نیمی از اعضا شورای مرکزی تشکل ها را مردان و نیم دیگر را زنان

تشکیل داده اند. در عین حال ۸۳/۳۴ درصد اعضای شورای مرکزی را مجردها و صرفاً ۱۶/۶۶ درصد آنها را متأهلها

تشکیل می دهند. همچنین ۴۴/۹۶ درصد اعضای شورای مرکزی بین ۲۵ تا ۲۹ سال داشته، ۴۰/۷۶ درصد نیز بین ۲۰ تا ۲۴ سال، ۸/۵۸ درصد بین ۱۵ تا ۱۹ سال بوده اند و صرفاً ۵/۷۰ درصد اعضای شورای مرکزی بیش از ۳۰ سال

داشته اند. از نظر میزان تحصیلات، ۲۸/۷۳ درصد اعضای شورای

متوسط پرسشنامه است^۱) بیشتر باشد، نگرش پاسخ دهندگان نسبت به موضوع مورد سؤال مثبت است و برعکس، میانگین‌های کمتر از ۳ نشان دهنده نگرش منفی پاسخ دهندگان نسبت به موضوع مورد سؤال است. محقق همچنین به مقایسه میانگین نمرات بدست آمده با نمره حد متوسط پرداخته است. این مقایسه به منظور ارزیابی سطح متغیر یا شاخص مورد بررسی صورت گرفته است.

شایان ذکر است که پس از محاسبه میانگین نمونه، جهت تعمیم نتیجه به کل جامعه آماری از آزمون t یا Z تک نمونه‌ای استفاده شده است. در صورتی که تفاوت بین میانگین محاسبه شده و حد متوسط پرسشنامه مثبت بوده و آزمون t یا Z حداقل در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = 0.05$) معنی دار باشد، در این صورت می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت متغیر یا شاخص مورد بحث مثبت است و یا به عبارتی به اعتقاد پاسخ دهندگان متغیر (سوال) مورد بررسی در حد مطلوب بوده است. اما چنانچه میانگین محاسبه شده کمتر از حد متوسط باشد حاکی از منفی بودن وضعیت است و یا به عبارتی پاسخ دهندگان وضعیت متغیر (سوال) مورد بررسی را در حد نامطلوب ارزیابی کرده‌اند. عدم رد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد نیز بدان معنی است که سطح این متغیر در حد متوسط است. (جدول ۱ و ۲)

مرکزی دارای مدرک تحصیلی دیپلم و ۲۹/۷۰ درصد دارای مدرک لیسانس، ۳/۶۴ درصد آنها فوق لیسانس و دکتری، ۳۳/۷۴ درصد فوق دیپلم یا دانشجو و صرفاً ۴/۱۹ درصد اعضای شورای مرکزی تحصیلاتی در حد سیکل داشته‌اند. در رابطه با موضوع فعالیت، ۳۳ درصد تشکلهای غیردولتی جوانان به فعالیت‌های فرهنگی مشغول می‌باشند و پس از آن به ترتیب اوقات فراغت و خدمات اجتماعی قرار دارند و صرفاً ۰/۲۵ درصد تشکلهای غیردولتی در زمینه صلح و حقوق بشر می‌پردازند. درخصوص حوزه فعالیت، ۴۰ درصد تشکلهای غیردولتی جوانان، در حوزه استانی، ۳۸ درصد در حوزه ملی، ۴/۵ درصد در حوزه بین‌المللی و فقط ۱/۲۵ درصد در حوزه روستایی فعالیت داشته‌اند. در ارتباط با میزان اقبال مردمی نسبت به تشکل‌ها، ۶۳/۲۵ درصد تشکل‌ها معتقدند مردم آشنایی چندانی با تشکلهای غیردولتی جوانان ندارند. همچنین ۲۳/۷۵ درصد تشکل‌ها بر این باورند که مردم بی‌اعتمادی با تشکلهای غیردولتی جوانان برخورد می‌کنند و فقط ۱۳ درصد تشکل‌ها خلاف چنین نظراتی را داشته‌اند.

۲- تجزیه و تحلیل توصیفی سئوالات پرسشنامه و متغیرها
در این رابطه ابتدا توزیع فراوانی و درصد گزینه‌ها در هر یک از سئوالات پرسشنامه محاسبه شد و به همراه آزمون مجذور کای (χ^2) برای هر سؤال مشخص گردید. از طرف دیگر، گرچه توزیع فراوانی و درصدهای محاسبه شده به خوبی گویای وضعیت هر سؤال یا متغیر است، ولی از آنجا که، سئوالات پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت و به صورت پنج گزینه‌ای طرح گردیده است و به هر یک از گزینه‌ها از خیلی کم/کاملاً مخالفم تا خیلی زیاد/کاملاً موافقم به ترتیب ارزش عددی ۱ تا ۵ تعلق گرفته است. امکان محاسبه شاخص‌های آماری مربوط به هر یک از متغیرها فراهم شده است. این شاخص‌های آماری شامل شاخص‌های گرایش مرکزی (نظیر میانگین و میانه) و شاخص‌های پراکندگی (نظیر واریانس، انحراف معیار و خطای استاندارد) است. باید توجه داشت که هر قدر میانگین نمره محاسبه شده از عدد ۳ (که بیانگر حد

^۱ - نمره حد متوسط عبارت است از حاصل جمع کمترین نمره مقیاس با بالاترین نمره مقیاس تقسیم بر دو. یعنی: $(1+5)/2=3$

جدول شماره ۱- شاخص های آماری و آزمون Z هر یک از سوالات پرسشنامه (متغیرهای پیش بین)

P سطح خطا	df درجه آزادی	t	خطای استاندارد	انحراف معیار	حداکثر	حداقل	میانه	میانگین	تعداد	متغیرها (سوالات)
0.00	399	-5.84	0.05	1.06	5.00	1.00	2.00	2.69	400	Q1
0.00	399	6.03	0.06	1.21	5.00	1.00	3.00	3.37	400	Q2
0.01	399	2.48	0.05	1.05	5.00	1.00	3.00	3.13	400	Q4
0.00	399	7.55	0.05	1.04	5.00	1.00	4.00	3.39	400	Q6
0.00	399	23.88	0.04	0.87	5.00	1.00	4.00	4.04	400	Q8
0.00	399	23.00	0.05	0.93	5.00	1.00	4.00	4.07	400	Q9
0.01	367	2.50	0.05	1.00	5.00	1.00	3.00	3.13	368	Q11
0.06	352	1.88	0.05	1.09	5.00	1.00	3.00	3.10	353	Q13
0.00	383	12.44	0.04	0.79	5.00	1.00	3.00	3.49	384	Q15
0.00	365	4.89	0.05	1.07	5.00	1.00	3.00	3.26	366	Q17
0.00	399	9.97	0.05	1.07	5.00	1.00	4.00	3.53	400	Q19
0.00	399	5.67	0.05	1.08	5.00	1.00	3.00	3.31	400	Q20
0.00	399	28.48	0.05	1.01	5.00	1.00	5.00	4.45	400	Q22
0.00	399	24.01	0.05	1.09	5.00	1.00	5.00	4.31	400	Q24
0.00	399	28.34	0.05	0.95	5.00	1.00	5.00	4.35	400	Q26
0.00	399	45.20	0.04	0.71	5.00	1.00	5.00	4.60	400	Q28
0.00	399	21.45	0.06	1.13	5.00	1.00	5.00	4.21	400	Q29
0.00	399	51.58	0.03	0.66	5.00	1.00	5.00	4.71	400	Q31
0.00	399	41.02	0.04	0.80	5.00	1.00	5.00	4.64	400	Q33
0.00	399	37.99	0.04	0.79	5.00	1.00	5.00	4.50	400	Q35
0.00	399	34.09	0.04	0.82	5.00	1.00	5.00	4.40	400	Q37
0.00	399	46.47	0.04	0.70	5.00	1.00	5.00	4.63	400	Q39
0.00	399	66.25	0.03	0.53	5.00	1.00	5.00	4.76	400	Q41
0.00	399	53.38	0.03	0.62	5.00	1.00	5.00	4.65	400	Q43
0.00	399	32.87	0.05	0.92	5.00	1.00	5.00	4.51	400	Q45
0.00	399	44.38	0.04	0.77	5.00	1.00	5.00	4.72	400	Q47
0.00	399	48.90	0.03	0.65	5.00	1.00	5.00	4.59	400	Q49
0.00	399	39.59	0.04	0.82	5.00	1.00	5.00	4.62	400	Q51
0.00	399	30.29	0.05	0.93	5.00	1.00	5.00	4.40	400	Q53
0.00	399	29.41	0.04	0.88	5.00	1.00	4.00	4.29	400	Q55
0.00	399	33.73	0.04	0.85	5.00	1.00	5.00	4.43	400	Q57
0.00	399	26.95	0.04	0.90	5.00	1.00	4.00	4.21	400	Q59
0.00	399	23.75	0.05	0.99	5.00	1.00	4.00	4.17	400	Q61
0.00	399	19.19	0.05	1.00	5.00	1.00	4.00	3.96	400	Q63
0.00	399	35.43	0.04	0.85	5.00	1.00	5.00	4.51	400	Q65
0.00	399	8.62	0.06	1.17	5.00	1.00	4.00	3.50	400	Q67
0.00	399	36.78	0.04	0.70	5.00	1.00	4.00	4.29	400	Q69

ادامه جدول شماره ۱- شاخص‌های آماری و آزمون Z هر یک از سؤالات پرسشنامه (متغیر ملاک)

متغیرها (سؤالات)	تعداد	میانگین	میان	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	خطای استاندارد	t	df درجه آزادی	P سطح خطا
Ef1	400	3.46	3.50	1.00	5.00	0.78	0.04	11.73	399	0.00
Ef2	400	3.74	4.00	1.00	5.00	0.72	0.04	20.37	399	0.00
Ef3	400	3.07	3.00	1.00	5.00	0.90	0.04	1.56	399	0.12
Ef4	400	3.48	3.50	1.00	5.00	0.81	0.04	11.88	399	0.00
Ef5	400	4.01	4.00	1.50	5.00	0.73	0.04	27.61	399	0.00
Ef6	400	4.10	4.50	1.50	5.00	1.05	0.05	20.77	399	0.00
Ef7	400	4.17	4.50	1.00	5.00	1.00	0.05	23.36	399	0.00
Ef8	400	4.39	5.00	1.00	5.00	0.95	0.05	29.36	399	0.00
Ef9	400	4.37	4.50	1.00	5.00	0.73	0.04	37.48	399	0.00
Ef10	400	4.65	5.00	1.50	5.00	0.45	0.02	72.55	399	0.00
Ef11	400	4.50	4.50	1.50	5.00	0.67	0.03	44.89	399	0.00
Ef12	400	4.55	5.00	2.00	5.00	0.64	0.03	48.33	399	0.00
Ef13	400	4.39	4.50	1.00	5.00	0.63	0.03	44.26	399	0.00
Ef14	400	4.11	4.00	1.00	5.00	0.78	0.04	28.37	399	0.00
Ef15	400	3.81	4.00	1.50	5.00	0.90	0.05	17.95	399	0.00
Ef16	400	4.38	4.50	1.00	5.00	0.80	0.04	34.71	399	0.00
Ef17	400	4.09	4.00	1.00	5.00	0.83	0.04	26.35	399	0.00
Ef18	400	4.07	4.00	1.00	5.00	1.04	0.05	20.61	399	0.00

همانطور که در جدول نشان داده شده است، میانگین نمرات محاسبه شده در خصوص تمامی سؤالات (به غیر از Q1) از عدد ۳ بزرگتر است که حکایت از موافقت پاسخ دهندگان با موضوعات طرح شده در سؤالات مذکور است. از طرف دیگر نتایج آزمون t یا Z نشان می‌دهد که در تمامی موارد به غیر از سؤالات Ef3 و Q13، t های محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار است.^۱ بدین ترتیب مشخص می‌گردد که این نتایج در جامعه آماری نیز، در سطح اطمینان یاد شده،

لازم به ذکر است که در جدول فوق سؤالات مربوط به سنجش متغیرهای پیش بین (شامل متغیرهای هشتگانه) با Q نشان داده شده است. در عین حال سؤالات مربوط به سنجش متغیر ملاک (اثربخشی سازمانی) با Ef نشان داده شده است. ۱۸ سوال برای سنجش متغیر میزان اثربخشی سازمانی و تعداد ۳۶ سوال نیز برای سنجش متغیرهای هشتگانه پیش بین در نظر گرفته شده است.

۱. کلیه محاسبات با استفاده از نرم افزارهای آماری صورت گرفته است، لذا این نرم افزارها به طور دقیق به محاسبه سطح خطا می‌پردازند. سطح خطا در تمامی جداول با علامت P نشان داده شده است. بدین ترتیب نیاز به مراجعه به مقادیر بحرانی نمی‌باشد. چنانچه P محاسبه شده از ۰/۰۵ کوچکتر باشد می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌گردد و چنانچه سطح خطا (P) از ۰/۰۱ هم کوچکتر باشد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۹ درصد رد می‌شود. اگر P از ۰/۰۵ بیشتر باشد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود.

نمره کل در هر متغیر یا عامل مورد بررسی برابر جمع نمرات حاصل از سؤالات مربوطه در پرسشنامه است که به جهت برابر سازی واحدها، این نمره کل به تعداد سؤالات هر عامل یا متغیر تقسیم شده است. بدین ترتیب نمره در هر عامل نیز عددی بین یک تا پنج است. حد متوسط نیز همانطور که پیشتر اشاره شد، برابر عدد ۳ می باشد. جدول زیر شاخص های آماری مربوط به هریک از متغیرهای تحقیق را نشان می دهد. در عین حال میانگین هر متغیر در جامعه آماری نیز با استفاده از آزمون t یا Z تک نمونه ای بررسی شده است:

مورد تایید قرار می گیرد. لازم به یادآوری است که میانگین نمره سؤال اول کمتر از حد متوسط بوده و این میانگین که بیانگر نظر مخالف پاسخ دهندگان است، قبلاً مورد بررسی قرار گرفت. از طرف دیگر همانگونه که قبلاً اشاره شده است، هر یک از متغیرهای تحقیق اعم از متغیر ملاک (اثربخشی) و متغیرهای پیش بین (شامل متغیرهای هشتگانه) با استفاده از تعدادی سؤال مورد سنجش قرار گرفته است. بنابر این

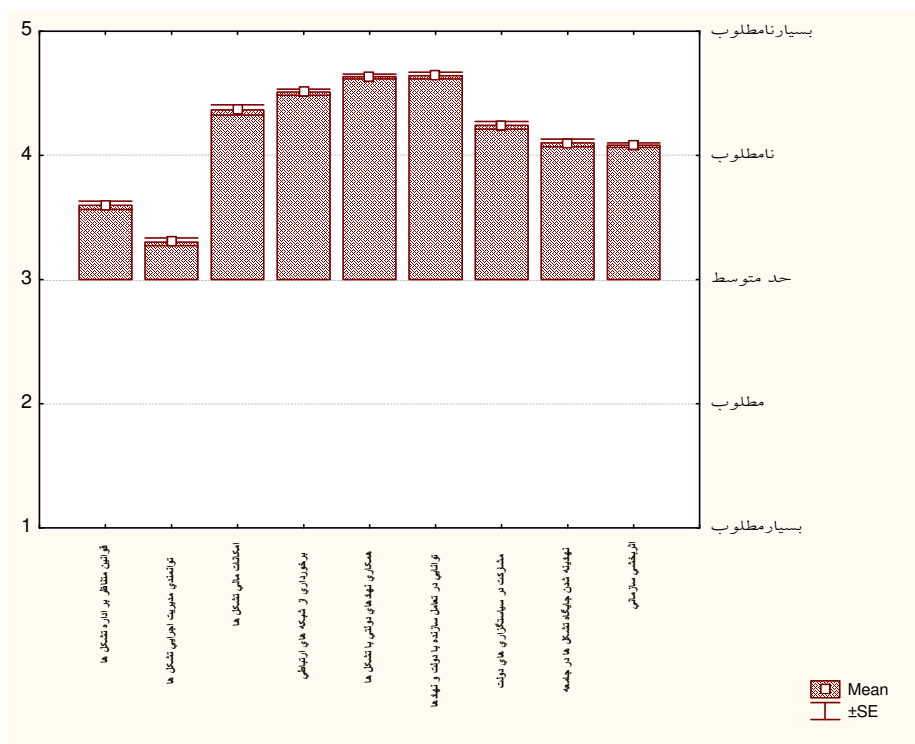
جدول شماره ۲: شاخص های آماری و آزمون Z مربوط به هر یک از متغیرهای تحقیق

متغیرها (سئوالات)	تعداد	میانگین	میانۀ	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	خطای استاندارد	t	df درجه آزادی	P سطح خطا
قوانین متناظربراداره تشکل ها	۴۰۰	۳/۶۰	۳/۶۰	۱/۰۰	۵/۰۰	۰/۶۷	۰/۰۳	۱۷/۹۳	۳۹۹	۰/۰۰
مهارت های مدیریتی تشکل ها	۴۰۰	۳/۶۰	۳/۳۳	۱/۳۳	۵/۰۰	۰/۶۱	۰/۰۳	۹/۸۹	۳۹۹	۰/۰۰
امکانات مالی تشکل ها	۴۰۰	۴/۳۷	۴/۶۷	۲/۰۰	۵/۰۰	۰/۸۱	۰/۰۴	۳۳/۶۶	۳۹۹	۰/۰۰
برخوررداری از شبکه های ارتباطی	۴۰۰	۴/۵۱	۴/۶۷	۲/۸۳	۵/۰۰	۰/۴۸	۰/۰۲	۶۳/۱۱	۳۹۹	۰/۰۰
همکاری نهادهای دولتی با تشکل ها	۴۰۰	۴/۶۴	۴/۷۵	۳/۲۵	۵/۰۰	۰/۴۰	۰/۰۲	۸۱/۷۴	۳۹۹	۰/۰۰
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادهای	۴۰۰	۴/۶۴	۵/۰۰	۲/۳۳	۵/۰۰	۰/۵۴	۰/۰۳	۶۰/۵۵	۳۹۹	۰/۰۰
مشارکت در سیاست گذاری های دولت	۴۰۰	۴/۲۴	۴/۱۷	۲/۶۷	۵/۰۰	۰/۶۰	۰/۰۳	۴۱/۱۰	۳۹۹	۰/۰۰
نهادینه شدن جایگاه تشکل ها در جامعه	۴۰۰	۴/۱۰	۴/۳۳	۲/۳۳	۵/۰۰	۰/۶۲	۰/۰۳	۳۵/۲۸	۳۹۹	۰/۰۰
اثربخشی سازمانی	۴۰۰	۴/۰۸	۴/۱۳	۲/۸۲	۵/۰۰	۰/۳۶	۰/۰۲	۶۰/۴۸	۳۹۹	۰/۰۰

میانگین های محاسبه شده از عدد ۳ که بیانگر حد متوسط می باشد بالاتر است و در همه موارد نیز آزمونهای آماری محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha=0.01$) معنی دار می باشد. بدین ترتیب می توان نتیجه گرفت که سطح هر یک از این عوامل نیز در حد پایین می باشد. نمودار زیر به خوبی مقایسه میانگین های محاسبه شده را نشان می دهد:

میانگین نمره اثربخشی سازمانی محاسبه شده برابر ۴/۰۸ با انحراف معیار ۰/۳۶ است. بدین ترتیب به نظر می رسد که سازمانهای غیردولتی جوانان ایران از اثربخشی کمی برخوردار هستند.^۱ t محاسبه شده نیز در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha=0.01$) معنی دار است. یعنی میزان اثربخشی سازمانهای غیردولتی در سطح اطمینان ۹۹ درصد کمتر از حد متوسط است. درخصوص هر یک از متغیرهای هشتگانه پیش بین نیز

نمودار شماره ۱: سطح اثربخشی کلی سازمانهای غیردولتی جوانان و سطح هر یک از عوامل موثر بر اثربخشی سازمانها

^۱ باید توجه داشت که بالا بودن نمره در هر یک از سئوالات به منزله توافق پاسخ دهندگان با محتوای سؤال است. در عین حال تمامی سئوالات به صورت منفی طراحی شده است و به عبارتی وضعیت نامطلوب را مورد سنجش قرار میدهد، لذا بالا بودن نمره در هر متغیر نیز گزارشی از نامطلوبتر بودن وضعیت است. به همین جهت چون میانگین نمره اثربخشی از عدد ۳ بزرگتر شده است، نشان دهنده پایین بودن اثربخشی است.

۳- تحلیل فرضیه های پژوهش به کمک آمار استنباطی

در این بخش با استفاده از آزمون های آماری، فرضیه های پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد و نتایج بدست آمده به جامعه آماری تعمیم داده می شود.

فرضیه اول پژوهش: بین اثربخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران و مهارتهای مدیریتی این تشکل ها رابطه

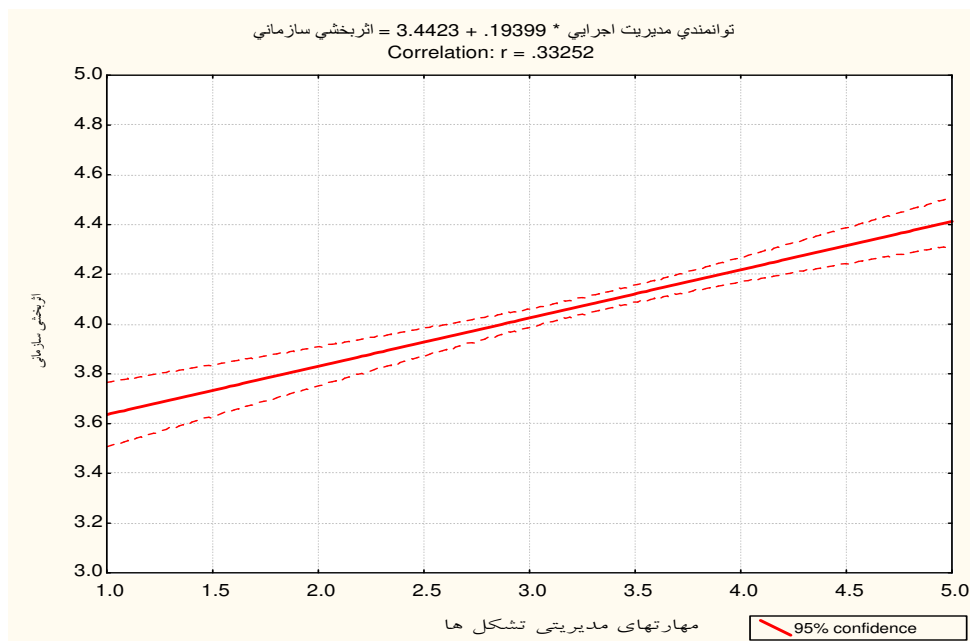
مستقیم وجود دارد.

به منظور بررسی این فرضیه ابتدا ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون بین دو متغیر مورد نظر یعنی میزان اثربخشی سازمانی و میزان مهارتهای مدیریتی این تشکل ها محاسبه شده است که نتایج آن در جدول زیر ملاحظه می گردد:

جدول شماره ۳- همبستگی بین اثربخشی و مهارتهای مدیریتی تشکل های غیردولتی^۱

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	r	r ²	t _r	p	تعداد	a	b
مهارتهای مدیریتی	۳,۳۰	۰,۶۱	۰,۳۳	۰,۱۱	۷,۰۳	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۴۴	۰,۱۹
اثربخشی	۴,۰۸	۰,۳۶							

نمودار ۲- خط رگرسیون اثربخشی و مهارتهای مدیریتی تشکل های غیردولتی جوانان (مأخذ: همان)

۱. در این جدول r ضریب همبستگی، r² ضریب تبیین، t آزمون اعتبار ضریب همبستگی، p سطح خطا، تعداد، a و b به ترتیب عرض از مبدا و شیب خط رگرسیون می باشند.

محاسبه شده بزرگتر از این مقدار بحرانی است و بدین ترتیب فرض صفر آماری در سطح اطمینان ۹۹ درصد رد و فرض مقابل پذیرفته می‌شود. یعنی مشخص می‌گردد که در این سطح اطمینان بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران و مهارتهای مدیریتی این تشکل‌ها رابطه مستقیم و معنی‌دار وجود دارد به گونه‌ای که با افزایش سطح مهارتهای مدیریتی این تشکل‌ها، شاهد افزایش در میزان اثربخشی آنها خواهیم بود.

همانطور که در جدول ملاحظه می‌شود ضریب تبیین (r^2) برابر ۰/۱۱ است. به عبارت دیگر مشخص می‌گردد که در صورت ثابت بودن اثر سایر متغیرها، ۱۱ درصد تغییرات اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران متأثر از میزان مهارتهای مدیریتی این تشکل‌ها است.

به منظور بررسی سایر فرضیات تحقیق ابتدا ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون محاسبه شد. سپس ضریب محاسبه شده در جامعه آماری مورد آزمون قرار گرفت. ضرایب همبستگی محاسبه شده و نتایج آزمونهای آماری در جدول زیر ملاحظه می‌شود:

این نمودار نشانه وجود نقاط به مختصات X و Y (مهارتهای مدیریتی و اثربخشی سازمانی) در نزدیکی یک خط مستقیم است. از این رو برای تعیین شدت همبستگی خطی بین این دو متغیر مقدار r را بصورت زیر محاسبه کرده ایم:

$$r_{xy} = \frac{\text{Cov}(X,Y)}{\sqrt{V_X \cdot V_Y}} = 0.33$$

بر اساس این نمودار وجود همبستگی با شدت یاد شده بین دو متغیر مورد نظر در نمونه تایید می‌شود. ولی باید دانست که این واقعیت در نمونه انتخاب شده رخ داده است و ممکن است در نمونه‌های دیگر این شدت همبستگی کم و زیاد شود. از این رو از مقدار r محاسبه شده ($r=0/33$) استفاده کرده و چگونگی کم و کیف این بستگی را در جامعه آماری با ضریب اطمینان $1-\alpha$ بررسی می‌کنیم. می‌دانیم که بر پایه اندازه r داریم:

$$t_r = \frac{r\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}} = \frac{0.33\sqrt{400-2}}{\sqrt{1-0.33^2}} = 7.03$$

فرض صفر و فرض یک را بصورت زیر می‌نویسیم:

$$H_0 : \rho = 0 ; \quad H_1 : \rho > 0$$

این آزمون را بصورت یکطرفه انجام می‌دهیم، زیرا ($r=0/33 > 0$) است. در واقع می‌خواهیم بدانیم در جامعه کل ρ با چه احتمالی با عدد صفر در جهت مثبت تفاوت معنی‌دار دارد. این احتمال یا ضریب اعتماد را $\alpha=0/01$ انتخاب می‌کنیم. چون آزمون یکطرفه است، مقدار متغیر t را برای درجه آزادی ۳۹۸ و $\alpha=0/01$ را از جدول t استودنت استخراج می‌کنیم که برابر ۲/۳۳ است. t

^۱ لازم به ذکر است که اولاً ضریب همبستگی بین عدد ۱- تا ۱+ متغیر است. هر قدر این ضریب همبستگی به عدد صفر نزدیکتر باشد حاکی از عدم وجود همبستگی بین دو متغیر مورد نظر است و هر قدر این عدد به یک یا منفی یک نزدیکتر باشد حاکی از وجود رابطه قوی از نوع مستقیم یا معکوس بین متغیرهای مورد بررسی است. ثانیاً عموماً ضریب همبستگی بین صفر تا ۰/۲ به عنوان ضریب همبستگی ناچیز تلقی می‌گردد و از ضریب همبستگی بین ۰/۲ تا ۰/۴ به عنوان ضریب همبستگی کم یاد می‌شود. ضریب همبستگی بین ۰/۴ تا ۰/۶ به عنوان همبستگی متوسط تلقی می‌گردد. این درحالی است که چنانچه ضریب همبستگی بین ۰/۶ تا ۰/۸ باشد به آن ضریب همبستگی خوب گفته می‌شود و اگر این ضریب همبستگی بالاتر از ۰/۸ باشد، حاکی از وجود همبستگی قوی بین متغیرهای مورد بررسی است.

جدول شماره ۴- همبستگی بین اثربخشی سازمانی و هر یک از متغیرهای پیش بین (مربوط به فرضیه های دوم تا هشتم)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	r	r ²	t	p	تعداد	a	b
اثربخشی سازمانی	۴,۰۸	۰,۳۶	۰,۲۱	۰,۰۴	۴,۲۶	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۶۸	۰,۰۹
امکانات مالی تشکل ها	۴,۳۷	۰,۸۱							
قوانین متناظر بر اداره تشکل ها	۳,۶۰	۰,۶۷	۰,۰۰۶	۰,۰۰۰۰۳	۰,۱۱	۰,۹۱	۴۰۰	۴,۰۷	۰,۰۰۳
همکاری نهادهای دولتی با تشکل ها	۴,۶۴	۰,۴۰	۰,۲۴	۰,۰۶	۴,۸۷	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۱۰	۰,۲۱
برخورداری از شبکه های ارتباطی	۴,۵۱	۰,۴۸	۰,۵۸	۰,۳۴	۱۴,۲۶	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۱۲	۰,۴۴
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	۴,۶۴	۰,۵۴	۰,۳۳	۰,۱۱	۶,۹۲	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۰۸	۰,۲۲
نهادینه شدن جایگاه تشکل ها در جامعه	۴,۱۰	۰,۶۲	۰,۴۸	۰,۲۳	۱۰,۹۲	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۹۵	۰,۲۸
مشارکت در سیاستگذاری های دولت	۴,۲۴	۰,۶۰	۰,۴۴	۰,۱۹	۹,۸۰	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۹۸	۰,۲۶

تدوین شده توسط محقق با استفاده از نرم افزار SPSS

بسیار قوانین متناظر بر اداره آنها (با $r = 0.006, t_r = 0.11, p > 0.05$) ملاحظه نمی شود.

در بررسی فرضیه های پژوهش، باید توجه داشت که در تمامی موارد ضرایب همبستگی محاسبه شده و ضریب تبیین برآورد گردیده، حاکی از تبیین واریانس اثربخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران بوسیله هر یک از عوامل هشتگانه مورد نظر بطور جداگانه و با فرض ثابت بودن اثر سایر متغیرها است. اما باید توجه داشت که در حالت واقعی این متغیرها با هم و به صورت توأم بر اثربخشی سازمانهای غیردولتی تاثیر می گذراند. به همین جهت محقق با استفاده از رگرسیون چند متغیری اقدام به بررسی رابطه بین این شاخص های هشتگانه و اثربخشی سازمانی نموده است که نتایج آن در جدول شماره ۵ ملاحظه می گردد. ضمناً قبل از رگرسیون چندمتغیری به منظور اطمینان از استقلال متغیرهای مستقل، ضریب دوربین واتسون (خودهمبستگی) آنها محاسبه گردیده است که چون ضریب به دست آمده (۲,۰۴) به عدد ۲ (حد متوسط) نزدیک بود، لذا خود همبستگی وجود نداشته است.

نتایج بطور کلی حاکی از آن است که ضرایب همبستگی بین اثربخشی سازمانی با تمامی متغیرهای یاد شده مثبت بوده و (به غیر از قوانین متناظر بر اداره تشکل ها) در تمام موارد همبستگی های محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است. بدین ترتیب مشخص می گردد که بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران با امکانات مالی آنها ($r = 0.21, t_r = 4.26, p < 0.01$)، همکاری نهادهای دولتی با آنها ($r = 0.24, t_r = 4.87, p < 0.01$)، شبکه های ارتباطی ($r = 0.58, t_r = 14.26, p < 0.01$)، توانایی تشکل ها در تعامل با دولت و نهادهای دولتی ($r = 0.33, t_r = 6.92, p < 0.01$)، جایگاه تشکل ها در جامعه ($r = 0.48, t_r = 10.92, p < 0.01$) و همچنین مشارکت این تشکل ها در سیاستگذاری های دولت ($r = 0.44, t_r = 9.80, p < 0.01$) رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. اما رابطه معنی داری در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران

جدول شماره ۵- رگرسیون چند متغیری بین متغیرهای پیش بین با متغیر ملاک

مقادیر	شاخص ها
۰,۸۴	ضریب همبستگی Multiple R
۰,۷۱	ضریب تبیین Multiple R ²
۰,۷۰	ضریب تبیین اصلاح شده R ² Adjusted
۱۱۹,۳۴	F(8,391)
۰,۰۰	P(سطح خطا)

p	t(391)	Std.Err. B	B	Std.Err. Beta	Beta	شاخص ها
۰,۶۸	-۰,۴۱	۰,۱۷	-۰,۰۷			عرض از مبدا
۰,۰۰	۱۳,۴۸	۰,۰۲	۰,۲۲	۰,۰۲۸	۰,۳۸	مهارت های مدیریتی تشکل ها
۰,۰۰	۳,۳۹	۰,۰۱	۰,۰۴	۰,۰۲۹	۰,۱۰	امکانات مالی تشکل ها
۰,۰۷	-۱,۷۹	۰,۰۲	-۰,۰۳	۰,۰۲۸	-۰,۰۵	قوانین مناظر بر اداره تشکل ها
۰,۹۸	۰,۰۳	۰,۰۳	۰,۰۰	۰,۰۳۱	۰,۰۰	همکاری نهادهای دولتی با تشکل ها
۰,۰۰	۱۴,۹۵	۰,۰۲	۰,۳۵	۰,۰۳۲	۰,۴۷	برخورداري از شبکه های ارتباطی
۰,۰۰	۴,۶۳	۰,۰۲	۰,۰۹	۰,۰۳۰	۰,۱۴	توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها
۰,۰۰	۶,۳۶	۰,۰۲	۰,۱۱	۰,۰۳۱	۰,۲۰	نهادینه شدن جایگاه تشکل ها در جامعه
۰,۰۰	۱۰,۳۳	۰,۰۲	۰,۲۰	۰,۰۳۲	۰,۳۳	مشارکت در سیاستگذاری های دولت

تدوین شده توسط محقق با استفاده از نرم افزار SPSS

نتایج به طور کلی نشان داد که اولاً ضریب همبستگی چند متغیری محاسبه شده برابر ۰/۸۴ است و ضریب تبیین اصلاح شده برابر ۰/۷۰ می باشد. ثانیاً ضریب همبستگی محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار می باشد. بدین ترتیب مشخص می گردد که بین این عوامل هشتگانه و اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران

معنی دار نمی باشد. لذا به منظور دستیابی به کاملترین مدل آماری که قابلیت پیش بینی اثربخشی تشکل های غیر دولتی را با توجه به عوامل مورد بررسی داشته باشد، از تحلیل رگرسیون پله ای استفاده شده است. نتایج نهایی به صورت زیر است:

رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد به گونه ای که ۷۰ درصد تغییرات اثربخشی این تشکل ها متأثر از عوامل هشتگانه یاد شده است. اما با توجه به ضرایب رگرسیونی (B) محاسبه شده، مشخص می گردد که برخی از این ضرایب در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = 0.05$)

جدول شماره ۶- رگرسیون چند متغیری پله ای بین متغیرهای پیش بین با متغیر ملاک

مقادیر	شاخص ها
۰,۸۴	ضریب همبستگی Multiple R
۰,۷۱	ضریب تبیین Multiple R ²
۰,۷۰	ضریب تبیین اصلاح شده R ² Adjusted
۱۵۸,۱۰	F(6,393)
۰,۰۰	P(سطح خطا)

شاخص ها	Beta	Std.Err. Beta	B	Std.Err. B	t(393)	p
عرض از مبدا			-۰,۱۵۵	۰,۱۴	-۱,۰۸	۰,۲۸
مهارت های مدیریتی تشکل ها	۰,۳۸	۰,۰۲۸	۰,۲۲۳	۰,۰۲	۱۳,۵۱	۰,۰۰
امکانات مالی تشکل ها	۰,۱۰	۰,۰۲۹	۰,۰۴۶	۰,۰۱	۳,۵۶	۰,۰۰
برخورداری از شبکه های ارتباطی	۰,۴۶	۰,۰۳۱	۰,۳۴۶	۰,۰۲	۱۵,۱۱	۰,۰۰
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	۰,۱۴	۰,۰۳۰	۰,۰۹۴	۰,۰۲	۴,۸۰	۰,۰۰
نهادینه شدن جایگاه تشکل ها در جامعه	۰,۲۱	۰,۰۳۱	۰,۱۱۹	۰,۰۲	۶,۷۵	۰,۰۰
مشارکت در سیاستگذاری های دولت	۰,۳۳	۰,۰۳۰	۰,۱۹۳	۰,۰۲	۱۰,۷۵	۰,۰۰

تدوین شده توسط محقق با استفاده از نرم افزار SPSS

ضریب همبستگی چند متغیری محاسبه شده برابر ۰/۸۴ است که با توجه به F محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار است. ضریب تبیین نیز برابر ۰/۷۰ است. بدین ترتیب مشخص می گردد که ۷۰ درصد تغییرات

تشکل‌ها ندارند. از طرف دیگر ضرایب رگرسیونی (B) محاسبه شده نشان دهنده میزان تاثیر هر یک از عوامل در اثربخشی تشکل‌ها است. هر اندازه که ضریب رگرسیونی محاسبه شده بزرگتر باشد، حاکی از بیشتر بودن نقش آن عامل در اثربخشی تشکل است. همچنین اولویت شاخص‌های هر یک از عوامل ششگانه مؤثر در اثربخشی به شرح جدول شماره ۷ مشخص گردید

اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران متأثر از شش عامل مهارتهای مدیریتی تشکل‌ها، امکانات مالی آنها، برخورداری تشکل‌ها از شبکه‌های ارتباطی، توانایی تشکل‌ها در تعامل سازنده با دولت، نهادینه شدن جایگاه این تشکل‌ها در جامعه و نهایتاً مشارکت این تشکل‌ها در سیاستگذاری‌های دولت می‌باشد. دو عامل قوانین متناظر بر اداره این تشکل‌ها و همکاری نهادهای دولتی با این تشکل‌ها تاثیر معنی‌داری در پیش‌بینی اثربخشی این

جدول شماره ۷ - اولویت شاخص‌های هر یک از عوامل ششگانه مؤثر در اثربخشی

ردیف	شرح عامل (متغیر پیش‌بین)	تعداد شاخص‌ها	شاخص دارای بالاترین رتبه
۱	برخورداری تشکل‌ها از شبکه‌های ارتباطی	۵	ضعف دسترسی تشکل‌ها به رایانه و اینترنت
۲	مهارت‌های مدیریتی تشکل‌ها	۳	عدم کفایت مهارت‌های مدیریتی دبیران تشکل‌ها
۳	امکانات مالی تشکل‌ها	۳	درمضیقه بودن از نظر تهیه دفتر و محل کار
۴	مشارکت تشکل‌ها در سیاست‌گذاری‌های دولت	۶	پایین بودن میزان مشارکت تشکل‌ها در سیاست‌گذاری‌های دولت در خصوص جوانان
۵	نهادینه شدن جایگاه تشکل‌ها در جامعه	۳	نهادینه نشده بودن مفهوم تشکل‌ها در جامعه
۶	توانایی تشکل‌ها در تعامل سازنده با دولت	۳	عدم کفایت توانایی مذاکره تشکل‌ها

نتیجه گیری

همانگونه که در بخش تحلیل داده های آماری آمده است، ابتدا متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش و نیز سئوالات پرسشنامه به کمک آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است سپس نتایج حاصله از متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش و نیز سئوالات پرسشنامه و متغیرهای تحقیق اعم از متغیرهای پیش بین (مستقل) و ملاک (وابسته) که به کمک آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند، در بخش داده های آماری آمده است. همچنین نتایج آزمون فرضیه های پژوهش به روش های استنباطی و تعمیم نتایج بدست آمده به جامعه آماری، در همان بخش ارائه گردیده است. شایان ذکر است که به منظور تعیین رابطه همبستگی بین متغیرهای مستقل (پیش بین) و وابسته (ملاک) و سهم هر یک از متغیرهای پیش بین، از آزمون ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده گردیده است زیرا داده ها با طیف لیکرت سنجیده شده اند و به هر گزینه ای بین ۱ تا ۵ امتیاز تعلق گرفته است همچنین چون حجم نمونه زیاد می باشد ($n > 30$)، توزیع خصیصه مورد نظر در جامعه آماری، به سمت نرمال میل می کند و چون این شرایط در آزمونهای پارامتریک محقق است، لذا برای محاسبه همبستگی بین متغیرهای مزبور، از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و آزمون اعتبار ضریب همبستگی (معناداری ضریب همبستگی) استفاده گردیده است که در فصل چهارم (یافته های حاصله از تجزیه و تحلیل) به طور مفصل آورده شده است. خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها و اولویت آنها به شرح زیر می باشد:

میزان ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون فرضیه های مورد نظر به ترتیب (۰/۳۳، ۰/۲۱، ۰/۰۱، ۰/۲۴، ۰/۵۸، ۰/۳۳، ۰/۲۳ و ۰/۴۴) بدست آمد. از میان فرضیه های مزبور، فرضیه سوم با متغیر پیش بین: «قوانین متناظر بر اداره تشکل های غیر دولتی جوانان» و ضریب همبستگی: «۰/۰۱»، بدلیل اینکه سطح خطای محاسبه شده آن از ۵ درصد بیشتر بود، رد شد؛ ولی سایر فرضیه ها با ۹۹٪ اطمینان تأیید گردیدند. لازم به ذکر است که ضرایب همبستگی در آزمون بالا به صورت تک متغیری (با فرض ثابت بودن اثر سایر متغیرها) محاسبه گردیده اند؛ اما در محاسبه ضریب همبستگی چند متغیری نهایی (تأثیر توأم

متغیرهای هشتگانه بر اثر بخشی)، میزان ضریب همبستگی، برابر با ۰/۸۴ بدست آمد ($R = 0/84$) و نهایتاً ۰/۷۰ تغییرات اثربخشی تشکل های غیر دولتی جوانان از طریق ۶ متغیر پیش بین که ترتیب اولویت آنها بر مبنای ضرایب خط رگرسیونی تعیین گردیده است، تبیین می شود ($R^2 = 0/70$). ترتیب اولویت متغیرهای ششگانه بالا و نیز شاخصهای مربوط به هر یک از این عوامل به ترتیب به شرح (جداول شماره های ۷ و ۸) می باشد. ضمناً ۲ متغیر پیش بین: «قوانین متناظر بر اداره تشکل های غیر دولتی جوانان و همکاری نهادهای دولتی با تشکل های غیردولتی جوانان» تأثیرات معناداری در تبیین تغییرات اثربخشی نداشتند. ضمناً به منظور ترسیم جایگاه متغیرهای مزبور و تبیین ارتباط روشن و منطقی بین آنها و مدل نهایی (الگوی مراحل رسیدن YNGOs از وضع موجود به وضع مطلوب)، متغیرهای شش گانه بالا که در قالب فرضیه ها به صورت مثبت بیان گردیده اند، در مدل تهیه شده به همان صورت اولیه (که به عنوان مشکل و عامل بازدارنده در پایان بخش ادبیات تحقیق آورده شده اند) ارائه گردیده اند (شکل شماره ۳)

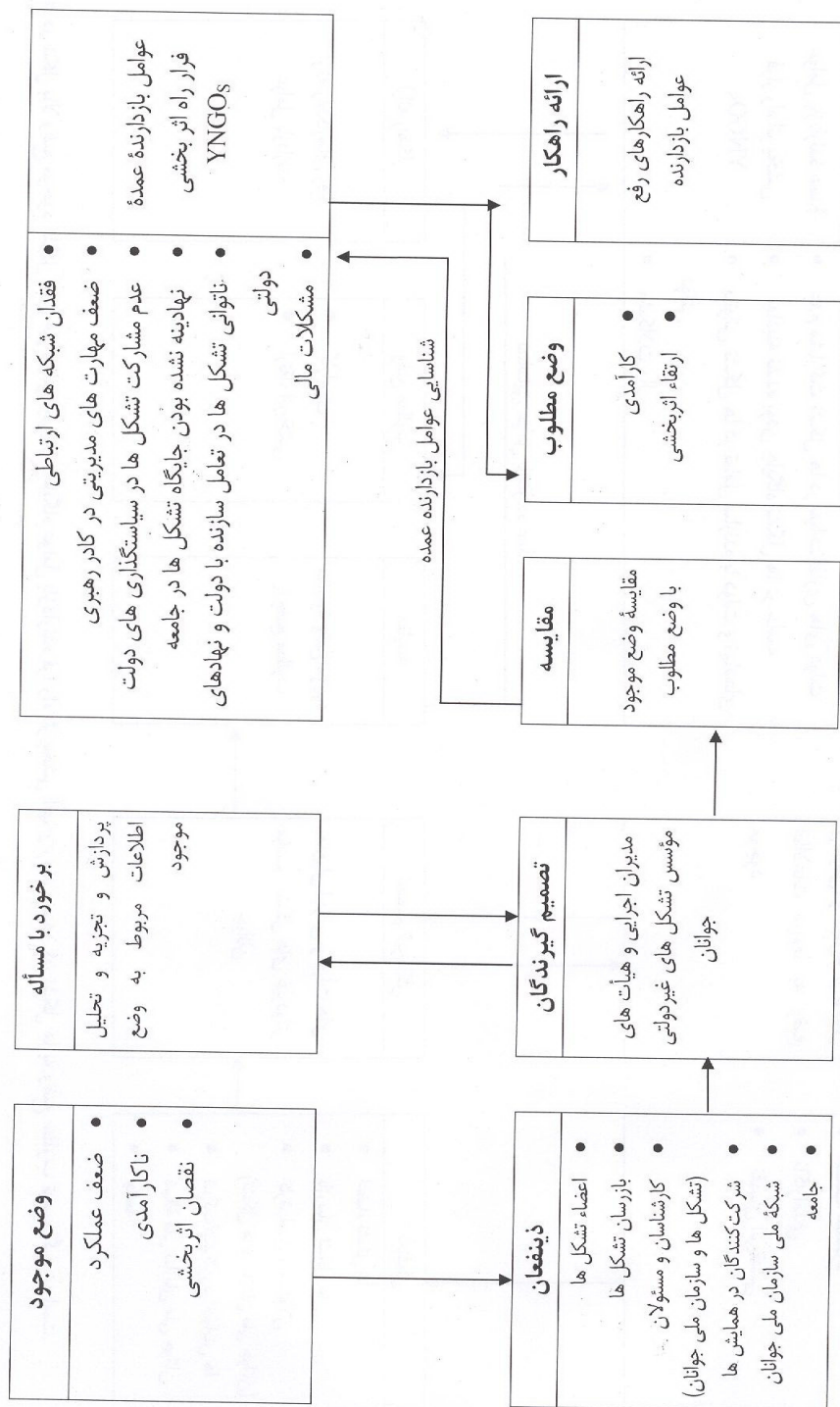
جدول شماره ۸- اولویت تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

فرضیات (عوامل)	متغیر پیش بین	متغیر ملاک	ضریب رگرسیونی استاندارد شده	میزان t	میزان خطا	نتیجه آزمون
۱	برخورداری YNGO _s از شبکه های ارتباطی	ر ت ا ث ر م ت غ ی ر م ت غ ی ر ه ای م س ت ق ل ب ر م ت غ ی ر و ا ب س ت ه	۰/۴۶	۱۵/۱۱	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۲	مهارتهای مدیریتی YNGO _s		۰/۳۸	۱۳/۵۱	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۳	مشارکت YNGO _s در سیاستگذاریهای دولت		۰/۳۳	۱۰/۷۵	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۴	نهادینه شدن جایگاه YNGO _s در جامعه		۰/۲۱	۶/۷۵	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۵	توانایی YNGO _s در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی		۰/۱۴	۴/۸۰	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۶	برخورداری YNGO _s از امکانات مالی		۰/۱۰	۳/۵۶	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۷	قوانین متناظر بر اداره YNGO _s		-۰/۰۵	-۱/۷۹	۰/۰۵	رد فرضیه
۸	همکاری نهادهای دولتی با YNGO _s		۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۰۵	رد فرضیه

جدول شماره ۹- اولویت شاخصهای هر یک از عوامل هشتگانه مؤثر در اثربخشی

ردیف	شرح عامل (متغیر پیش بین)	تعداد شاخصها	شاخص دارای بالاترین رتبه
۱	برخورداری تشکلهای از شبکه های ارتباطی	۵	ضعف دسترسی تشکلهای به رایانه و اینترنت
۲	مهارتهای مدیریتی تشکلهای	۳	عدم کفایت مهارتهای مدیریتی دبیران تشکلهای
۳	امکانات مالی تشکلهای	۳	درمضیقه بودن از نظر تهیه دفتر و محل کار
۴	مشارکت تشکلهای در سیاست گذاریهای دولت	۶	پایین بودن میزان مشارکت تشکلهای در سیاست گذاریهای دولت درخصوص جوانان
۵	نهادینه شدن جایگاه تشکلهای در جامعه	۳	نهادینه نشده بودن مفهوم تشکلهای در جامعه
۶	توانایی تشکلهای در تعامل سازنده با دولت	۳	عدم کفایت توانایی مذاکره تشکلهای

شکل شماره ۳ - الگوی مراحل رسیدن YNGOs از وضع موجود به وضع مطلوب (مدل نهایی)

* در شکل بالا وضع موجود تشکل های غیر دولتی جوانان، جایگاه عوامل بازدارنده فرا راه اثر بخشی آنها و روند رسیدن آن تشکل ها به وضع مطلوب ترسیم گردیده است.

اقدامات اصلاحی (راهکارهای رفع عوامل بازدارنده)

۱. فقدان شبکه‌های ارتباطی

(۱) فراهم نمودن زمینه‌های بهره‌گیری و دسترسی تشکلهای غیر دولتی جوانان به فناوریهای اطلاعات و ابزارهایی مانند رایانه و اینترنت، توسط سازمان ملی جوانان

(۲) لزوم تشکیل شبکه‌های تخصصی میان سازمانهای غیر دولتی جوانان دارای فعالیت مشابه

(۳) تسهیل روابط میان تشکلهای، با هدف شکل‌گیری شبکه‌های ملی و منطقه‌ای، توسط شبکه ملی تشکلهای غیر دولتی جوانان

(۴) اصلاح ساختاری شبکه ملی جوانان با لحاظ نمودن نظرات تشکلهای غیر دولتی عضو، در راستای توانمندسازی شبکه مزبور و پاسخگویی به نیازهای تشکلهای مربوطه

(۵) ارائه گزارش‌های کامل و جامع ادواری توسط شبکه ملی تشکلهای غیر دولتی جوانان، به نمایندگان تشکلهای استانی شرکت کننده در گردهماییهای فصلی

(۶) لزوم تشکیل شبکه‌های ارتباطی میان تشکلهای داخلی با تشکلهای خارجی

۲. ضعف مهارتهای مدیریتی در کادر رهبری تشکلهای غیر دولتی جوانان (دبیر و شورای مرکزی)

(۱) بکارگیری مدیریت مشارکتی جهت اداره تشکل توسط مدیر اجرایی

(۲) گماردن افرادی واجد شرایط در مشاغل بایگانی و امور مالی، به منظور برخورداری تشکل از یک بایگانی کارآمد و به روز و نیز ایجاد مدیریت مطلوب مالی در تشکل

(۳) برگزاری کارگاههای آموزشی توسط سازمان ملی جوانان به منظور توانمندسازی مدیر اجرایی، متصدی امور بایگانی، متصدی امور مالی و ...

۳. عدم مشارکت تشکلهای غیر دولتی جوانان در سیاست‌گذاریهای دولت

(۱) ایجاد ساختار تشکیلاتی در دفتر مشارکت‌های مردمی در هر وزارتخانه، با هماهنگی سازمان ملی جوانان و سازمان مدیریت و برنامه ریزی

(۲) گزینش نمایندگان تشکلهای مردمی جوانان به عنوان مشاوران مسئولان وزارتی و حضور در شوراها استانی، به منظور رفع مشکلات اساسی جوانان از جمله: اشتغال، مسکن و ازدواج.

۴. نهادینه نشده بودن جایگاه تشکلهای غیر دولتی جوانان در جامعه

(۱) فرهنگ سازی عمومی برای فعالیت‌های مدنی و اجتماعی تشکلهای، به ویژه تشکلهای غیر دولتی جوانان، توسط دولت

(۲) فراهم نمودن شرایط و امکانات توسط دولت جهت معرفی بیشتر این تشکلهای در جامعه

(۳) تلاش دولت برای تمهید و فراهم سازی فضای مناسب جهت رشد و توسعه سازمان‌های غیر دولتی در حیطه موضوعات اسلامی، اجتماعی، فرهنگی، انسانی و حقوق بشری در سطح ملی و بین المللی

(۴) حمایت دولت از تألیف کتب و نشریاتی که اطلاعات مورد نیاز مردم را در زمینه سازمان‌های غیر دولتی تأمین نماید.

(۵) تقویت و ایجاد دروس و مطالعات دانشگاهی در ارتباط با سازمان‌های غیر دولتی، به ویژه در رشته‌های علوم سیاسی، روابط بین الملل، حقوق و جامعه شناسی

(۶) ترغیب دانشجویان به انتخاب موضوعات پایان نامه‌های تحصیلی در ارتباط با سازمان‌های غیر دولتی

(۷) انتشار نشریه و تأمین مرکز نشر برای بیان عملکردها و دستاوردهای سازمان‌های غیر دولتی به منظور افزایش سطح آگاهی‌های عمومی

(۸) ایجاد پایگاه اطلاع رسانی با امکانات شبکه اینترنت و سایر شبکه‌های اطلاع‌رسانی

(۹) گنجاندن برنامه‌های آموزشی در کلیه مقاطع تحصیلی رسمی برای آموزش فعالیت‌های اجتماعی غیر دولتی

(۸) تسهیل ارتباطات تشکلی های غیر دولتی جوانان با سازمان های وابسته به سازمان ملل متحد نظیر یونیسف و صندوق جمعیت سازمان ملل، به منظور استفاده از امکانات مالی و تجارب علمی و فنی آنها.

(۱۰) بکارگیری زیاد ارتباطات چهره به چهره و استفاده از اعضاء تشکلی های غیر دولتی جوانان در نقش مبلغ و پیک (۱۱) ایجاد امکانات لازم برای تهیه و پخش برنامه های رادیویی و تلویزیونی مشترک به شکل های متنوع و کاربردی

(۱۲) تهیه و پخش بروشور و لوح های فشرده کامپیوتری

(۱۳) برگزاری نمایشگاه های مشترک برای معرفی و تبلیغ سازمان های غیر دولتی

۵. ناتوانی تشکلی های غیر دولتی جوانان در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی

الف. افزایش توانایی تشکلی های غیر دولتی جوانان جهت ایجاد رابطه ای مناسب، متناسب و عقلایی با دولت و نهادهای دولتی از طریق:

(۱) دمیدن روح ابتکار و خلاقیت به درون سازمان توسط کادر رهبری تشکلی

(۲) ارتقای توانایی مذاکره مدیر اجرایی تشکلی

(۳) ارتقای روحیه توفیق طلبی و پشتکار مدیر اجرایی تشکلی

۶. مشکلات مالی تشکلی ها در رابطه با تهیه محل کار، وسایل، نوشت افزار و دیگر هزینه های ضروری

(۱) جمع آوری اعانه، هدایای افراد، موارد اعطایی از سوی بنیادها، برخورداری از حمایت بانیان خیر

(۲) دریافت شهریه از اعضاء

(۳) فروش نشریات

(۴) فروش محصولات یا خدمات

(۵) انجام پروژه های مرتبط با نیروی کارشناسی موجود در تشکلی ها، در سطح ملی و نیز بین المللی

(۶) واگذاری بخشی از پروژه های دولتی به تشکلی ها

(۷) حمایت مالی و سخت افزاری دولت از تشکلی ها در اجرای برنامه چهارم توسعه

منابع و مأخذ:

۱. اعرابی، آذر، (۱۳۸۰)، «سازمانهای غیر دولتی، مشارکت مردمی و توسعه پایدار»، مجموعه مقالات NGO ها، چاپ اول.
۲. امینی، فرهاد، (۱۳۸۰)، «مشکلات سازمانهای غیر دولتی زیست محیطی در ایران»، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
۳. بابامرادی، سهیلا، (۱۳۸۱)، «آسیب شناسی سازمانهای غیر دولتی در ایران»، نشریه آوا، جلد چهارم.
۴. بیانیه نخستین کنگره تشکل های غیر دولتی جوانان ایران، (۱۳۸۲). هفته نامه امید جوان.
۵. پورصالحی، فرّخ، (۱۳۸۰)، «سازماندهی در تشکل های غیردولتی جوانان»، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
۶. ترنر، مارک، وودیوید هیوم، (۱۳۷۹)، «حکومتداری، مدیریت و توسعه»، ترجمه عباس منوریان، چاپ اول.
۷. حافظنیا، محمدرضا، (۱۳۸۲)، «مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی»، انتشارات سمت.
۸. حقیقی، بهزاد، (۱۳۸۰)، «نقش سازمانهای غیر دولتی در جامعه»، روزنامه نوروز.
۹. رزاقی، سهراب، (۱۳۸۲)، «نقد آیین نامه تاسیس و فعالیت سازمانهای غیر دولتی»، ویژه نامه سازمان ملی جوانان (۱۳۸۲) «گزارش ملی جوانان»، چاپ اول.
۱۱. صدوقی، مراد علی، (۱۳۸۰)، «جایگاه سازمانهای غیردولتی در روابط دولت و جامعه مدنی»، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
۱۲. عظیمی، حسین، (۱۳۷۸)، «ایران امروز در آینه توسعه»، چاپ اول.
۱۳. قربانی، فرج ا...، (۱۳۷۱)، «مجموعه کامل قوانین و مقررات اساسی - مدنی»، چاپ دوم، انتشارات دانشور.
۱۴. گلشن پژوه، محمود رضا، (۱۳۸۱)، «راهنمای سازمانهای غیر دولتی»، چاپ دوم.
۱۵. محتشمی، حسن، (۱۳۷۹)، «بانک اطلاعات سازمانهای غیر دولتی و تشکل های مردمی ایران»، چاپ اول.
۱۶. معماریان، امید، (۱۳۸۰)، «تشکل های غیردولتی جوانان، ضرورتها، افقها، موانع و راهکارهای اجرایی»، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
۱۷. مقیمی، سید محمد، (۱۳۸۳)، «کار آفرینی در نهادهای جامعه مدنی»، انتشارات سمت، چاپ اول.
۱۸. منصوری، جهانگیر، (۱۳۸۴)، «قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»، چاپ اول.
۱۹. نمازی، باقر، (۱۳۸۰)، «بررسی وضع موجود تشکل های غیردولتی ایران»، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
20. Annie, Freeda Cruz. (2001). "Gathering of 10,000 Youth" New Straits, Times-Management Times.
21. Ifeka, Caroline. (2001). "Oil, NGO and Youth: Struggling for Resource Control in the Niger Delta" Review of African political Economy, Vol. 28, Issue 87.
22. Meyer, Andera Elizabeth. (2003). "The Nunavut Youth Abroad Program: A New NGO in Canada's Newest Territory". Third world Quarterly, Vol 23, Issue 5.
23. Nooraldin, Qureish. (2001). "Scaling up Youth NGOs in Adoption and Impact of Agroforest Technologies: Experiences from Western Kenya" Development in Practice, Vol. 11, Issue 4.
24. N.A. (2000). "MIC Youth to Work with NGO in Fight against Social Ills" XINHUA.
25. N.A. (2001). "Special Grants for Youth Bodies, NGO" XINHUA.
26. N.A. (2002). "Mainstreaming Rural Youth in Development Activities" XINHUA.
27. N.A. (2002). "Internet Help for Youth – Based NGO" XINHUA.
28. N.A. (2002). "Youth Take a Step Backward" XINHUA.
29. N.A. (2002). "Youth Turning Backs on Clan Association" XINHUA.
30. N.A. (2003). "Maran Returned Unopposed as Youth Chief" XINHUA.
31. N.A. (2003). "50 Youth Leaders from Asean T3 to Attend East Asian Youth Conference" XINHUA.
32. N.A. (2003). "NGO Back Youth Act Proposal" XINHUA.
33. N.A. (2003). "Empowering Youth in War against AIDS" XINHUA.
34. Raijer, Piet. (2002). "Malaei Goes to Scale with Anti – AIDS Clubs and Popular Media" Evaluation and Program Planning, Vol.25, Issue 4.
35. Rochman, Hazel. (1999). "Books for Youth: Essay Readings" Booklist; Vol. 95, Issue 4.
36. Roe, Yan. (1997). "Round the Peaks" Youth Studies Australia; Vol. 16, Issue 4.
37. Sarban, Singh. (2002). "Special Grants for Youth Bodies, NGOs" New straits Times-Management Times.
38. Shah, Amanda. (2003). "Survival of the Youngst Pancommonwealth NGOs, the Younger Generation" Round Table; Issue 369.
39. Williams, sue. (2000). ; Militans for Change; UNESCO Sources : Issue 124.
40. Zety Fazilah, Baharuddin. (2003). "Creating Awareness of Drugs, AIDS danger among Youth" New Straits Times-Management Times.